

Några guldorn ur den äldsta av de utställda böckerna

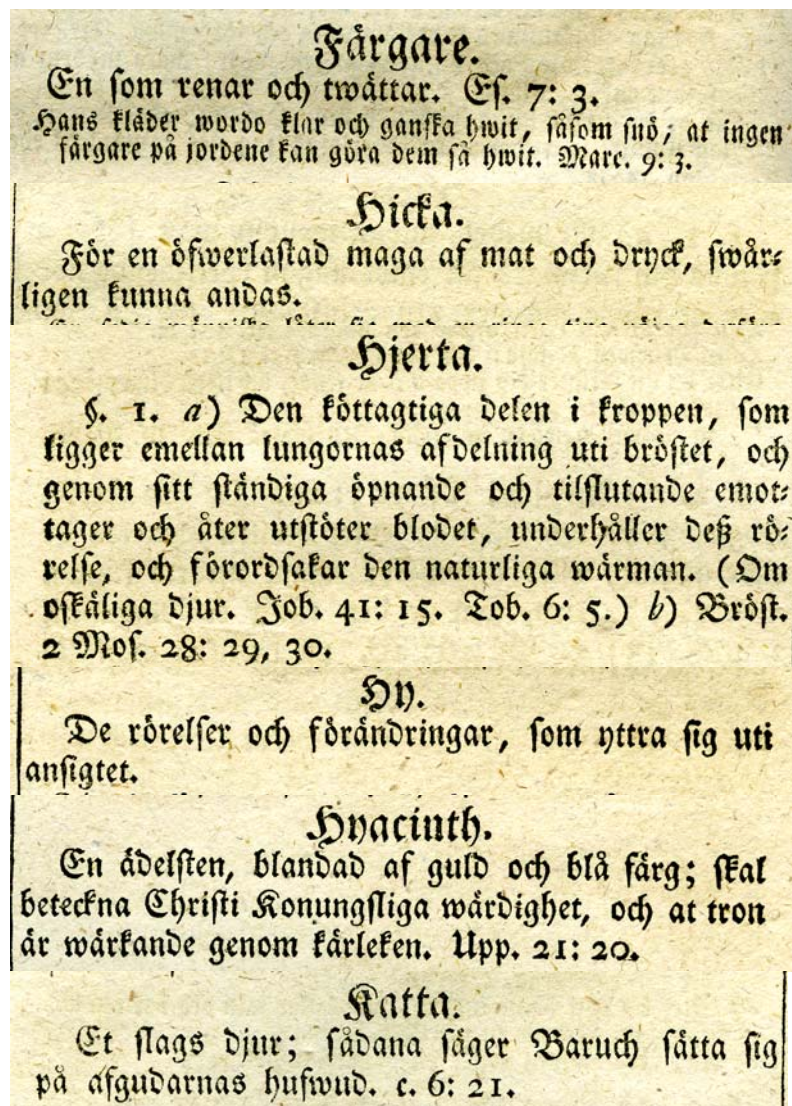
Allmänna uppslagsböcker började utges med svenskt material och på svenska i mitten av 1800-talet med Bergs Svenskt Konversationslexikon i tre band och dessutom ett supplement som ett av de första exemplen.

Dessförinnan fanns dels specialuppslagsverk om exempelvis jordbruk (bla. Peder Månsson) eller bergshantering (Agricola) – en del av dessa på svenska (Peder Månsson) och en del på latin. Dessutom utgavs ett antal konkordanser ("likare") – många av dem översatta från tyskan, som exempelvis "*Biblisk Real och Verbal Concordans*" från 1789 som visas här.

Concordansen tillhör Lessebo bibliotek.

Eftersom Concordansen inte är tillgänglig för bläddring, så har vi plockat ut några godtyckligt valda ord ur den bara för att visa vad en gammal uppslagsbok kan ha att erbjuda.

Kom ihåg att man aldrig skall göra sig löjlig över gamla sanningar – världen av idag bjuder så mycket dumhet att vi inte behöver söka i andra tidevarv – men det hindrar inte att man kan njuta av vissa lakoniska och träffande formuleringar, eller hur?

Corall.

Wäxer hopetals uti Medelländska hafwet omkring Sardinien och Sicilien; för sin sköna färg äro de behageliga, sådan heter det:

Hennes Kazareer woro renare än snö, och blankare än mjölk, deras färga war rödare än corall, deras anseende war såsom en saphir. Klag. W. 4: 7.

Coriander.

Coriander planteras på marken och äfwen i trägårdarna, har en lagom tjock, men taggog stiel och rundt frö; hwilken när han torkas, luktar wäl, och brukas til ättkilligt. I anseende til smaken war manna som coriander. 4 Mos. 11: 7.

Crethi och Plethi.

Om detta betyder förderfware och beskyddare, eller afföndrare och affkurne, nemligen ifrån andra soldater; eller eljest hafwa sit namn af wiså slags wapn och skölder, hwar af och peltæ härstamma, såsom nu för tiden granadeurer bruka, står der hän. Allt nog, at det warit Davids Konglige lifwakt och bästa soldater. Dock war icke eller detta folket ifrån Creta, utan ifrån en wis ort i de Philisteers land, hwilka satt sig i högagtning hos andra genom sin tapperhet. 1 Sam. 30: 14. I Frankrike heta sådana det Könungliga huset: an norstådes Schweizer Lifgardie. Orden stå 2 Sam. 8: 18. c. 15: 18. c. 20: 23. 1 Kon. 1: 38. 1 Chr. 18: 17.

Kåft.

Deruti tänderne äro fästade, både på människor och de ofskälige djuren; brukas liknelse wis om andra ting; t. e. hellsweetit. Es. 5: 14.

Köld.

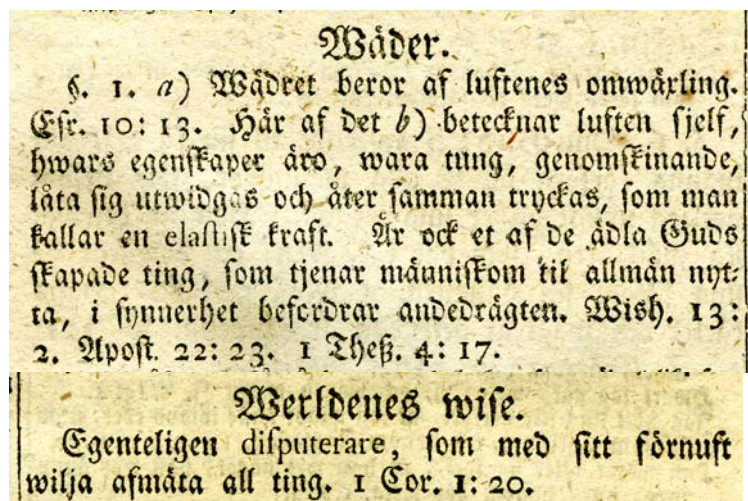
§. 1. Hwaruti köld egenteligen består, derom må de naturkunnige yttra sig. Den betyder antingen a) en egenkap uti en kall kropp, eller en der af hårrörande wärkan och känsla. Apost. 28: 2. Snököld. Ords. 25: 13.

Lejon.

§. 1. a) Konungen bland djuren; et starkt, modigt, listigt, blodgirigt och grymt djur, hwars förfärliga röst man långt ifrån höra kan.

Lejuna.

§. 1. a) Lejonehonan, hwilken skal wara mycket grymmare än lejonet. Es. 30: 6.

Det är en nyttig övning att försöka läsa texterna i sin helhet – men här är korta sammanfattningar av dem, inte kompletta och inte ordagranna:

- Färgare: En som renar och tvättar
Hicka: Får en överlastad mage av mat och dryck
Hjärta: Den köttaktiga delen i kroppen, som ligger mellan lungorna i bröstet ... och förorsakar den naturliga värmen
Hy: De rörelser och förändringar som yttrar sig i ansiktet
Hyacint: En ädelsten, blandad av guld och blå färg
Katta: Ett slags djur
Korall: Växer hopetals i Medelländska havet (=Medelhavet) omkring Sardinien och Sicilien
Koriander: ... har en lagom tjock, men taggig stjälk och runda frön (som) ... brukas till åtskilligt
Kreti och pleti: Om detta betyder fördärvare och beskyddare eller avsöndrare och avskurna eller kanske har sitt namn efter vissa slags vapen och sköldar ... är ovisst. Alltnog; De var Davids bästa soldater – men de kom inte alls från Kreta. I Frankrike kallas de det Konungsliga Huset, annorstädes Schweizerlivgardet.
Käft: Där tänderna sitter – både på människor och djur
Köld: Vad köld är överlåter vi åt de naturkunniga att förklara.
Lejon: Konungen bland djuren ... vars förfärliga röst hörs på långt håll
Lejinna: Lejonhonan – som skall vara mycket grymmare än lejonet
Väder: Vädret beror på växlingar i luften
Världens visa: Egentligen diskussionslystna (läs: trätgiriga) som vill mäta allting